

Pádár Henrietta

ügyvédjelölt

A KOMMENTEKÉRT VALÓ FELELŐSSÉG BÍRÓI GYAKORLATÁNAK EVOLÚCIÓJA

Debreceni Jogi Műhely, 2018. évi (XV. évfolyam) 1-2. szám (2018. július 8.)

DOI [10.24169/DJM/2018/1-2/5](https://doi.org/10.24169/DJM/2018/1-2/5)

The evolution of the judicial practice with regard to the liability for comments – Summary

The article focuses on the examination of the judicial practice related to the liability for reader's comments. Comments have become an important instrument for internet communication and expression, however they also cause specific legal problems.

Internet Content Providers (ICP) have offered such content so far, disclosure of which was the result of editorial's decision, but now they play a role in the disclosure of such contents, that they do not have direct contact with.

The examination of liability for comments is further complicated by the features of the online environment, because the courts shall have to overcome the problems of the scheme of special definitions.

Courts have failed as yet to provide a satisfactory solution for the problem: who shall remain liable for the infringements appearing in anonymous reader's contents? Therefore the article is an attempt to present the development of the judicial practice from the beginning to the current opinion appearing these days.

1. Bevezetés – A harmadik személyek által generált tartalmakért való felelősség jogi problémája

Napjainkban a technikai fejlődés hatására az internetes tartalomszolgáltatások számos változáson mentek keresztül, amelyből kiemelhető, hogy az eddig passzív olvasók előtt megnyílt az interperszonális kommunikáció lehetősége. A tartalomszolgáltatók által közzétett tartalomhoz kapcsolódó olvasói írások az internetes kommunikáció és a véleménynyilvánítás fontos eszközévé nőttek ki magukat, amely egyben egy sajátos jogi problémát is felvet. Az internetes tartalomszolgáltatók eddig kizárólag olyan tartalmakat tettek közzé, amelyeket maguk állítottak elő, vagy közzététele tudatos (szerkesztői) döntés eredménye volt. A kommentelés lehetőségének következményeként a szolgáltatók olyan tartalmak megjelenítésében is közreműködnek, amellyel a közzétételt megelőzően nem kerültek közvetlen kapcsolatba,¹ amelyet tovább bonyolít az a tény, hogy a kommentek szerzőjének kiléte gyakorta nem állapítható meg. Jogosan merül fel tehát a kérdés, hogy ki tartozik felelősséggel az anonim olvasói tartalmakban megjelenő személyiségi jogsértésekért? A bírói gyakorlat máig nem tudott megnyugtató választ adni erre a kérdésre, ezért jelen írásunkban arra teszünk kísérletet, hogy bemutassuk a bírói gyakorlat fejlődését a kezdeti útkereséstől a napjainkban megjelenő álláspontig.

A judikatúra fejlődésének prezentálására két etapban kerül sor. A határ meghúzás az Alkotmánybíróság 19/2014. (V. 30.) AB határozatához (továbbiakban: „Kommenthatározat”) köthető, amely észrevehető változást eredményezett a probléma megközelítésében.

A kérdésben megnyilvánuló Alkotmánybíróság, illetve az Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban: „EJEB”) is csupán általános jellegű megállapításokat tett, így a felelősség alanyának felderítéséhez az egyéni

¹ Klein Tamás: A tárhelyszolgáltató „omnipotens” felelőssége mint alkotmányjogi problematika. In: *Koltay András – Török Bernát (Szerk.): Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején* 3., Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2016, 351-352. o.

vizsgálat fontossága különös jelentőséggel bír. Ezen okoknál fogva jelen írásunkban kizárólag azokra a szempontokra fókuszálunk, ahol a bíróságok azonos (vagy csekély eltérést mutató) tényállás mellett hoztak ambivalens megállapításokat.

2. A vizsgált internetes tartalmak köre

Amennyiben az internetre, mint közvetítő közegre fókuszálunk, az ott közzétett tartalmak tekintetében megkülönböztetjük a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény (továbbiakban: „Smtv.”)² hatálya alá tartozó médiaszolgáltatásokat, illetve a médiatartalomnak nem minősülő egyéb tartalmakat, amelyekhez az azonos technikai jellemzőknek köszönhetően egyaránt adott a kommentelés lehetősége.³

Az online környezetben, mind a sajtótermék kiadója, mind a weblapok üzemeltetője az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvényben (továbbiakban: „Elker törvény”) meghatározott információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltatónak minősül.⁴ Épp ezért a bíróságok számára az elemzés tárgyává tett szempontok tekintetében nem mutatkozik különbség közöttük. A fentiekből következik, hogy a harmadik személyek általi jogsértő tartalomért való felelősség vizsgálatát indokolatlan lenne kizárólag csak a médiaszolgáltatásokra korlátozni, miközben kiterjeszhető azokra a tartalomszolgáltatónak minősülő szolgáltatásokra (blogok, weblapok) is, amelyek lehetőséget biztosítanak a kommentek közzétételére.⁵ A cikkben vizsgált tartalmak tárgya nem terjed ki a közösségi oldalakra, ahol a szolgáltató csak keretet ad az adott oldalnak, ám a tartalmak feltöltéséről a felhasználók gondoskodnak.⁶ Ezeket az oldalakat ugyanis maguk a felhasználók állítják össze, ezért a közösségi média esetében nem beszélhetünk szerkesztői tevékenységről sem.⁷

3. A szolgáltatók azonosításának problémája

Az online környezet technikai háttérének sajátossága, hogy egy adott szolgáltató több szerepkörben is feltűnhet egy-egy tartalom közzététele során, így lehet egyszerre tartalomszolgáltató az általa írt vagy szerkesztett közlések, és tárhelyszolgáltató (közvetítő szolgáltató), amennyiben feladata kimerül az igénybevevő által biztosított információ tárolásában,⁸ tehát a szolgáltató tevékenysége technikai, automatikus és passzív jellegű.⁹

A közvetítő szolgáltatók nem avatkoznak bele a tartalom előállításába, nem változtatnak azon, ezáltal

² A sajtóra vonatkozó szabályok szeretéagázó jogszabályi közegben realizálódnak. A szabályozás nehézségeiről lásd: *Kiss Tibor*: Elmélet és gyakorlat diszharmoniaja a sajtó jog területén, *Infokommunikáció és jog*, 2006. 2. szám, 62. o.

³ A Kommenthatározatban az Alkotmánybíróság véleményünk szerint tévesen járt el, amikor a blogokat kizárva, a kommenteket kizárólag a sajtótermékek viszonyában vizsgálta. Ennek okaként arra hivatkozott, hogy ezen tartalmakhoz csak meghatározott felhasználó fér hozzá. Véleményünk szerint az internet világában a korlátozott hozzáférés okán kizárni bizonyos tartalmakat – különösen a hozzáférésében nem korlátozott blogok esetén – átgondolatlan kijelentés. Az Alkotmánybíróság döntésének kritikájaként említhető továbbá az a taláros testület által elkövetett tévedés, hogy sajtóorgánunként hivatkozik egy internetes honlapot üzemeltető kérelmezőre, amely egyértelműen nem számít sajtóterméknek.

⁴ Elker törvény 2. § f.) pont: „*Információs társadalommal összefüggő szolgáltatás: elektronikus úton, távollevők részére, rendszerint ellenszolgáltatás fejében nyújtott szolgáltatás, amelyhez a szolgáltatás igénybe vevője egyedileg fér hozzá.*”

⁵ Az egyéb internetes tartalmak esetén elsősorban az online sajtóterméknek nem minősülő, azonban ahhoz hasonló tartalmat előállító honlapok, amelyek lehetnek például tematikusan csoportosított hírek, illetve a felhasználó által generált olyan blog, amely újabb és újabb bejegyzések sorozatából áll. Bővebben lásd: *Bartóki-Gönczy Balázs – Pogácsás Anett*: A médiaszolgáltatásnak nem minősülő internetes tartalmak szabályozása. In: *Koltay András – Nyakas Levente (Szerk.)*: Magyar és európai média jog, Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2015, 641-642. o.

⁶ *Bartóki-Gönczy Balázs*: A tárhelyszolgáltatók felelőssége a jogsértő tartalmakért – különös tekintettel a francia bíróságok gyakorlatára, *Iustum Aequum Salutare* VII. 2011. 3. szám, 132. o.

⁷ *Bartóki-Gönczy Balázs – Pogácsás Anett*: i.m.: 641. o.

⁸ Elker törvény 2. § lc.) pont

⁹ C-291/13. számú ítélet

felelősségük is korlátozott.¹⁰

Az Elker törvényhez fűzött indokolás szerint a tárhelyszolgáltató tevékenysége kimerül a digitális tárhely biztosításában, amelyre a felhasználó, a maga által megválasztott információt helyez el és teszi azt hozzáférhetővé a nyilvánosság számára.¹¹

Ezen jellegzetességeinél fogva a tárhelyszolgáltató felelőssége is sajátos, ugyanis az Elker törvény mentesülést enged, ha a szolgáltatónak nem volt tudomása a jogellenes magatartásáról vagy arról, hogy azzal másnak a jogát sérti, illetve abban az esetben, ha az ezekről történő tudomásszerzést követően nem biztosítja az információ eltávolítását, vagy a hozzáférés nem biztosítását.¹² Ezen „notice and take down” típusú felelősség ismert a szerzői joggal összefüggésben, azonban a gyakorlat kiterjesztette azt a tartalomszolgáltatókra is.¹³

Ezzel ellentétben a bírói gyakorlat értelmezése szerint a tartalomszolgáltatók maguk végzik a tartalom előállítását, amely tulajdonképpen a szerkesztői tevékenységgel azonosítható. Ebből következik, hogy az Elker törvényben felelősségük közvetlen az általuk rendelkezésre bocsátott jogsértő tartalomért.¹⁴

A két szolgáltató közötti megkülönböztetés esszenciája tehát az általuk nyújtott szolgáltatással érintett tartalomért való differens felelősségben rejlik, amelynek alapja a közzétételre irányuló szerkesztői döntésben, vagyis a tartalom kiválasztásában realizálódik.¹⁵

4. A magyar bírói gyakorlat 2014-et megelőzően

A bíróságoknak az internetes tartalmak közzététele során nem kizárólag a szolgáltató tevékenységének beazonosítása okozott komoly fejtörést, hanem maga a közzétett tartalom mibenléte, valamint a jogsértő magatartás azonosítása is. Ezen problémák egyenes következménye a konzekvens bírói gyakorlat hiányában mutatkozott meg.

4.1. Az olvasói levelek megítélése

A bíróságok eleinte az online tartalmak által közvetített jogsértések vizsgálatakor a nyomtatott sajtó kapcsán alkalmazott fogalmakkal operáltak, így a harmadik személyek által generált tartalmakat is a nyomtatott sajtóval összefüggésben kialakult bírói gyakorlat analógiájaként ítélték meg. Ennek következtében az online hozzászólásokat az olvasói levelekkel identifikálták.

A sajtótermékben megjelent olvasói levél a bíróságok értelmezésében médiatartalomnak minősül, ezáltal a sajtó szerkesztői felelősséggel tartozik az abban foglalt jogsértésekért.¹⁶ Egy sajtótermék ugyanis engedelmessé a hiteles tájékoztatás követelményének nem tehet közzé olyan tartalmat, amelynek valóságtartalmáról nem győződött meg.¹⁷

Az olvasói levelekkel kapcsolatban a bíróságok igyekeztek felzárkózni a technikai változásokhoz, így a felelősség vizsgálata során új szempontként jelent meg az online szolgáltatók tartalomszolgáltatóként/közvetítő szolgáltatóként történő differenciálásának igénye. Ezen gondolat mentén meghozott ítéletek azonban változatos képet mutatnak.

A Komárom-Esztergom Megyei Bíróság szerint az alperesi honlap az olvasói levél tekintetében az Elker törvény közvetítő szolgáltatóra vonatkozó rendelkezései szerint ítélandó meg.¹⁸ A Debreceni Ítéltábla

¹⁰ BDT 2008. 1777

¹¹ Az Elker törvényhez fűzött indokolás

¹² Elker törvény 10. §

¹³ Klein Tamás: Adalékok az online diskurzusok szabályozási kérdéseire. In: Koltay András – Török Bernát (Szerk.): Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején 4., Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2017, 163. o.

¹⁴ Elker törvény 7. § (1) bekezdés

¹⁵ Koltay András – Mayer Annamária – Pogácsás Anett: i.m.: 542. o.

¹⁶ Szegedi Törvényszék 7.P.22.552/2011/22. Complex Jogtár

¹⁷ Komárom-Esztergom Megyei Bíróság 4.P.21.254/2009/20. Complex Jogtár

¹⁸ Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 2. P. 20 307/2008/15. Complex Jogtár

szerint egy internetes oldalhoz fűzött vélemény olyan magánjellegű közlés, amely nem tartozik a törvény tárgyi hatálya alá.¹⁹ A bíróság az ügy eldöntéséhez ezért a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseit alkalmazta.²⁰ A fentebb ismertetett ügyben született ítéletek tökéletesen bemutatják a bíróságok ítéleteiben megjelenő bizonytalanságokat és érvelési anomáliákat. A sajtótermék közvetítő szolgáltatóként való minősítése eleinte nem győzte meg a bíróságokat, amelynek eredménye a fentiekhez hasonló rugalmatlan ítéletek sora. A bíróságok nem tudtak egységes álláspontot kialakítani a kommentek mibenlétének, a szolgáltató beazonosításának, valamint a jogsértő magatartás minősítésének kérdésében sem.

Idővel a bírósági gyakorlat is egyre inkább elszakadt a harmadik személyek által közzétett tartalmak olvasói levélként való aposztrofálásától. A kommentek vizsgálata során új és önálló szempontrendszer alakult ki, amely az alábbiakban kerül bemutatásra.

4.2. A híresztelés, mint elkövetési magatartás

Amennyiben az adott ügy felperese a kommentek tekintetében is személyiségi jogvédelmet kért, a bíróságoknak nem csak a szereplők azonosításának problémáját kellett megoldania, hanem minősíteniük kellett az alperesi magatartást is. Miután a jogsértés a tartalomszolgáltatótól különböző személyek gondolatai továbbításával valósul meg, a bírói gyakorlat a híresztelés fogalmából kiindulva vonta le következtetéseit, amely a magyar jog fogalomrendszerében valaminek, mint hírnek széles körben mások számára való továbbadása, másokkal való közlése.²¹

A bíróságok ebből arra a következtetésre jutottak, hogy a híresztelés egy tudatos magatartás eredménye, a jogsértő tudatának tehát át kell fognia a jogsértő tényállítást, amelyet kommunikatív módon saját tudattartalomként kell a nyilvánossággal megosztania.²² Következésképp a kommentek közvetítése nem minősül olyan magatartásnak, amely megalapozza a Polgári Törvénykönyvben rögzített jóhírnév sérelmét, amennyiben a szolgáltató nem tud annak tartalmáról.

Természetesen ezzel ellentétes állásponttal is találkozunk a bírói gyakorlatban. A Kúria több ítéletében is hangsúlyozta,²³ hogy a híresztelés megvalósul pusztán az információ továbbadásával, nyilvánosságra hozatalával. Nem változtat ennek megítélésén az a tény sem, hogy a híresztelés az interneten valósult meg, ugyanis a Kúria értelmezésében ez a körülmény csupán annyit jelent, hogy az elkövetés számítógépes hálózat útján történő továbbítással valósult meg.²⁴

A fentiek alapján azonban egyértelmű, hogy konzekvens gyakorlatról ebben a kérdésben sem beszélhetünk. A sajtótermékek esetén például szigorúbb megítéléssel találkozunk,²⁵ azonban véleményünk szerint, amennyiben egy közvetítő szolgáltató tekintetében vizsgáljuk a kérdést nélkülözhetetlen a tudatos közvetítés szükségessége. Meglátásunk szerint a közvetítő szolgáltatókkal kapcsolatos enyhébb szabályok kiüresítését eredményezi, ha a közvetítő szolgáltató olyan tartalom híresztelése miatt kerül marasztalásra, amelynek tartalmáról nem volt tudomása. Véleményünk szerint a közvetítő szolgáltatók felelősségének megállapítása során a híresztelés tényállásának megvalósítása mellett egyéb szempontok (például a jogsértő

¹⁹ A bíróság ennél is tovább ment azzal, hogy megkérdőjelezte a honlap üzemeltetőjének a törvény személyi hatálya alá való tartozását is. Véleménye szerint a tárhelyszolgáltatás alatt, a meghatározott méretű digitális tárhelynek a felhasználó (igénybe vevő) rendelkezésére bocsátása értendő, amelyen a felhasználó a maga által megválasztott információt helyezheti el, és teheti hozzáférhetővé a nyilvánosság számára. Jelen esetben az alperesi egyesület a törvényi fogalmak alapján inkább egy közvetítő szolgáltatóval szerződéses viszonyban álló felhasználónak minősül. Meg kell jegyeznünk, hogy a bírói gyakorlat elemzése során egyéb esettel nem találkoztunk, amikor a törvény személyi hatálya kapcsán hasonló kételyek fogalmazódtak volna meg.

²⁰ Debreceni Ítéletgyűlés Pf. II. 20.673/2008/5. Complex Jogtár

²¹ A magyar nyelv értelmező szótárának III. kötete, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1960., 263. oldal

²² BDT 2013. 2904. Complex Jogtár

²³ A teljesség igénye nélkül: Kúria Pfv.II.930/2011/7., Kúria Pfv.IV.21.968/2012/6. birosag.hu

²⁴ Kúria Pfv.IV.20.011/2015/3. Complex Jogtár

²⁵ Az Alkotmánybíróságnak a témában született legfrissebb ítéletében a híresztelés fogalmának szűkítő értelmezését adva a – közéleti szereplő sajtótájékoztatójáról történő tudósítás – kérdésben akként foglalt állást, hogy egy médiatartalom-szolgáltató tevékenységét nem lehet híresztelésnek tekinteni abban az esetben, ha a közlések forrását egyértelműen megjelöli, vagy helyet biztosít az érintett személy cáfolatának. 34/2017. (XII. 11.) AB határozat

közlés tartalma) vizsgálata is indokolt.

4.3. Tartalomszolgáltató vs. közvetítő szolgáltató

A bíróságok internet-specifikus szemléletmódjának erősödését mutatja, hogy a judikatúra perspektívájának állandó szereplője lett a szolgáltató különböző jellegű tevékenységének közvetítő szolgáltató, vagy tartalomszolgáltatóként történő minősítése is.

A korábban görcső alá vett szolgáltatók bemutatása során láttuk, hogy a kérdés tulajdonképpen az, hogy a kommentek közzététele mennyire minősül tudatos, vagy éppen passzív magatartásnak. Kiforrott álláspont hiányában a probléma komoly nehézségek elé állította a bíróságokat, amelyek egymástól ellentétes álláspontok kialakulásához vezettek.

A kérdés kezdeti megközelítése során a gyakorlat amellett foglal állást, hogy az oldal üzemeltetője a kommentelés tekintetében információs társadalommal összefüggő szolgáltatást végez, így az Elker törvény hatálya alá tartozik és a kommentek előzetes moderálása esetén is közvetítő szolgáltatónak minősül.²⁶ A Fővárosi Ítéltábla helybenhagyta az elsőfokú bíróság ítéletét, azonban indokolásában annak ellentmondva amellett foglal állást, hogy a szolgáltató a tartalom moderálása esetén tartalomszolgáltatónak minősül és akként felel akkor is, ha tevékenysége túlnyomórészt közvetítő szolgáltatásnak minősül.²⁷

A sajtótermékekkel kapcsolatban szigorúbb mércét alkalmaztak a bíróságok, nagyobb teret engedve az egyedi szempontok, például a kommentek megjelenési helye, vagy körülményei vizsgálatának.²⁸

4.4. Az Alkotmánybíróság „kommenthatározata”

A 2014 előtti, a kommentekkel kapcsolatos judikatúra összefoglaló bemutatásához eszközül szolgálnak a Kommenthatározathoz vezető ítéletek, amelyek felvonultatták az addigi ítéletekben szereplő szinte összes ellentmondást és a vizsgálandó kérdések sorát.

Az ügyet elsőfokon tárgyaló Fővárosi Bíróság szerint a kommentek olvasói levélnek minősülnek, ezért az indokolatlanul bántó, sértő bejegyzésekért az I. r. alperesi Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete (továbbiakban: „MTE”), mint a honlap üzemeltetője (az alkotmányjogi panasz indítványozója) felelősséggel tartozik.²⁹ A másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla azonban úgy ítélte meg, hogy a kommentek nem minősülnek olvasói levélnek, mivel az utóbbival ellentétben nem szerkesztett tartalmak. Az ítéltábla az Elker törvény akkor hatályos 4. § (4) bekezdése³⁰ alapján arra a következtetésre jutott, hogy magánjellegű közlésként a kommentek nem tartoznak az Elker törvény hatálya alá, tehát a Polgári Törvénykönyv rendelkezései alapján állapította meg alperesek felelősségét a jogsértő kommentek híresztelése miatt.³¹ A Kúria hatályában fenntartotta az Ítéltábla ítéletét. Rövid indokolásában azzal érvelt, hogy annak, aki hozzászólások elhelyezésének ad teret, számolnia kell olyanokra is, amelyek jogsértést tartalmaznak. Emellett hangsúlyozta, hogy a személyiségi jogok megsértése objektív ténykérdés, a jogsértéssel érintett személy alanyi jogon kérheti a jogsértés megállapítását.³²

Az ítélettel szemben alkotmányjogi panasz került benyújtásra, ezzel a kommentekkel kapcsolatos (sikeresnek aligha nevezhető) állásfoglalásra kényszerítve a témában eddig hallgatag Alkotmánybíróságot.

Csalódníuk kellett azonban azoknak, akik az Alkotmánybíróságtól várták a felelősség megállapítása terén

²⁶ Fővárosi Törvényszék P.22.405/2013/9. Complex Jotár

²⁷ Fővárosi Ítéltábla Pf.20.699/2014/3. Complex Jotár

²⁸ Erre példa a Kúria azon ítélete, amelyben megállapítja a sajtótermék felelősségét (az első két ítélettel szemben) arra hivatkozással, hogy a főoldalról hozzáférhetővé tett fórumoldalak szerkesztett tartalomnak minősülnek. Kúria Pfv. 21.262/2013/7. Complex Jotár

²⁹ Fővárosi Bíróság P. 21.022/2010/7. birosag.hu

³⁰ Elker törvény 4. § (4) bekezdés: „E törvény hatálya nem terjed ki az olyan közlésekre, amelyet gazdasági vagy szakmai tevékenység, vagy közfeladat körén kívül eső célból eljáró személy tesz információs társadalommal összefüggő szolgáltatás igénybevételével, ideértve az ilyen módon tett szerződési nyilatkozatokat is.”

³¹ Fővárosi Ítéltábla Pf. 21.129/2011/4. Complex Jotár

³² Kúria Pfv. 20.217/2012/5.

mutatkozó ambivalens kérdések megoldását. Az Alkotmánybíróság ugyanis nem tulajdonítva jelentőséget annak, hogy az adott honlap üzemeltetője tartalom vagy közvetítő szolgáltatónak minősül-e, illetve annak sem, hogy előzetesen moderálta-e a kommenteket, a weboldal fenntartójának felelősségét egyedül a jogsértés közvetítésének tényére alapozta.³³ A kommentek lényegét (félre)értelmezve pedig arra a következtetésre jutott, hogy azok magánjellegű, de nyilvánosságnak szánt közlések.

Az Alkotmánybíróság meglátása szerint a moderált kommentek is tartalmazhatnak jogsértést, ezáltal a jogi következmények terén nem mutatkozik különbség a moderált, illetve a nem moderált (előzetesen vagy utólag) tartalmak között, amelynek következménye a honlap üzemeltetőjének jogsértő kommentekért való felelőssége, amely közvetlenül a közlés tényén alapul. Ezen gondolatmenet véleménye szerint arányossági problémákat sem vet fel, hiszen a kommentekért való felelősség a sajtószabadság legkedvezőbb, a cél elérésére alkalmas korlátozása. Nem indokolt tehát a nem moderált kommentek külön, kedvezőbb kezelése.³⁴

Az Alkotmánybíróság határozatának indokolását vizsgálva elmondható, hogy az, egy meglehetően sommás és logikai buktatókkal teli gondolatmenetet tükröz, amely mellőzte a korábban kialakult bírói gyakorlat előremutató eredményeit, valamint az egyéni vizsgálat fontosságát. A Kommenthatározatot követő bírói gyakorlatot elemezve, annak egyetlen haszna abban látszik, hogy mintegy elrettentő példát állított a bíróságok elé annak prezentálásával, milyen megközelítés kerülendő a kommentek vizsgálata során.

4.5. Az EJEB kommentekkel kapcsolatos álláspontja

Az Alkotmánybíróság határozatát követően az MTE és az Index.hu Zrt. az EJEB-hez fordult annak megállapítását kérve, hogy a nemzeti bíróságok megsértették az Emberi Jogok Európai Egyezménye (továbbiakban: „Egyezmény”) 10. cikkében foglalt véleménynyilvánítási szabadsághoz való jogukat. A kommentekért való felelősség kérdésében az EJEB már állást foglalt a Delfi AS vs. Észtország ügygel kapcsolatban, ahol a kérelmező hírportál számára kedvezőtlen döntés született, lényegesen megnehezítve ezzel a magyar kérelmezők kilátásait a kérdés pozitív elbírálására.

Az EJEB rávilágított, hogy a két fél közötti konfliktus forrása annak eldöntése, hogy az Elker törvény, vagy a Polgári Törvénykönyv alapján kell-e eldönteni a kérdést. Azonban arra hivatkozással, hogy a hazai jogszabályok értelmezése a nemzeti bíróságok feladata, a kérdésben nem foglalt állást. Megjegyezte azonban, hogy a Kúria sem magyarázta meg, milyen úton jutott arra a következtetésre, hogy az Elker törvény szerint miért ne minősülne a kérelmező közvetítő szolgáltatónak, illetve álláspontja kialakításában milyen szerepet játszott az Elektronikus kereskedelemről szóló 2000/32 EK irányelv (továbbiakban: „EKI”) értelmezése.

Az EJEB döntését a Delfi AS vs. Észtország által kidolgozott szempontokra³⁵ alapozta. Ennek alapján vizsgálta (1) a kommentek környezetét, (2) a kérelmező társaság által a jogsértő kommentek megelőzése vagy eltávolítása érdekében tett intézkedéseit, (3) a hozzászólások tényleges szerzőinek jogi felelősségét, (4) valamint a nemzeti bíróságok eljárásának következményeit a kérelmező társaságra nézve.³⁶ Ezen szempontok alapján levont konklúzió eredményeként állapította meg az Egyezmény 10. cikkének sérelmét. A kifogásolt kommentek ugyanis inkább tekinthetőek értéktételnek és véleménynek, mint gyalázkodó ténymegállapításoknak, ezáltal az értesítési-eltávolítási rendszer is megfelelő védelmet jelentett.³⁷

A kommentekért való felelősség tekintetében kedvező ítélet született, azonban osztjuk Kőhidi Ákos azon véleményét, miszerint az EJEB ítélete sem zárja ki annak lehetőségét, hogy a véleménynyilvánítás határát átlépő kommentek esetén ne lenne megállapítható a szolgáltató felelőssége, még abban az esetben is, ha a tudomásszerzést követően eltávolítják a jogsértő tartalmakat.³⁸

³³ Kommenthatározat 64. bekezdés

³⁴ Kommenthatározat 65. bekezdés

³⁵ Delfi AS vs. Észtország 140-160. szakasz

³⁶ Index és MTE vs. Magyarország 69-86. szakasz

³⁷ Uo. 75. szakasz

³⁸ Kőhidi Ákos: A jogsértő tartalommal szembeni jogi eszközrendszer. In: Koltay András – Török Bernát (Szerk.): Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején 3. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2016, 389. o.

Az EJEB ítélete nem adott ugyan választ a szolgáltatók felelősségével kapcsolatos bizonytalanságokra, azonban a kommentekkel kapcsolatos ítéletei ennek ellenére nem nevezhetőek eredménytelennek, ugyanis a jogsértés körülményeivel kapcsolatos szempontok vizsgálatának hazai joggyakorlatba történő „átültetésével” enyhítettek a bíróságok korábbi rigorózus gyakorlatán.

5. A bírói gyakorlat 2014 után

A judikatúra jelentős változáson esett át annak ellenére, hogy sem az Alkotmánybíróság, sem az EJEB nem szolgáltatott támpontokat az Elker törvény értelmezésével kapcsolatban. Észrevehető változást jelent, hogy egyrészt a felelősség megállapításának vizsgálata során figyelembe vették az EJEB által kidolgozott szempontokat is. Másrészt elsődleges cél nem kizárólag az adott szolgáltató minősítése, hanem az Elker törvény hatályának, valamint releváns rendelkezéseinek újszerű, pontosabb értelmezése lett.

5.1. *A kommentek minősítése*

Az Alkotmánybíróság – nem aggályoktól mentes – megítélése szerint a kommentek nem magánjellegű megnyilvánulások, ugyanis ha azok lennének, nem állhatnának a véleménynyilvánítás szabadságának védelme alatt.³⁹ Ahogy arra Klein Tamás is rámutatott, nincs olyan alkotmánybírói gyakorlat, amely szerint a véleménynyilvánítás szabadsága kizárólag a közérdekű megnyilvánulásokra vonatkozna.⁴⁰

Az Alkotmánybíróság álláspontjának kritikájaként említhető továbbá, hogy a kérdést a közlés tartalma felől közelítették meg, annak figyelmen kívül hagyásával, hogy a jogalkotó a törvény tárgyi hatályának meghatározásakor a közlő személyt és a technikai oldalt vette figyelembe.⁴¹ Ezen felfogást erősíti az Elker törvény 1. § (4) bekezdéséhez fűzött indokolás is, amely kiemeli, hogy a törvény hivatkozott szakaszának megfogalmazása mögött az a szándék húzódik, hogy a törvényi hatálya alól mentesülő közlések köre ne korlátozódjon kizárólag az elektronikus levelezés vagy hasonló egyéni közlést lehetővé tevő eszköz útján közöltekre.⁴² A megszorítás indokolatlan, ugyanis a magánjellegű blogokon és honlapokon megjelenő közlések semmiképp sem tekinthetők egyéni közlésnek.⁴³ Ebből következik, hogy a jogalkotói szándékkal ellentétes lenne olyan felfogás, amely szerint az ezen tartalmakhoz fűzött kommentek esetén ne lennének alkalmazhatóak az Elker törvény rendelkezései. Meg kívánjuk jegyezni, hogy a vizsgált ítéletekben nem jellemző, hogy honlapok esetén ezen szempont miatt kérdőjelezte volna meg a bíróság az adott honlap közvetítő szolgáltatói mivoltát.

Sajtótermékek esetén azonban a közlések minősítésének igénye nagyobb hangsúllyal van jelen, amely egyértelműen az Alkotmánybíróság határozatában foglaltak következményeként értékelhető. Az egyik, a kérdést vizsgáló bíróság akként vélekedett, hogy a hozzászólások azért tartoznak az Elker törvény hatálya alá, mert azok információs társadalommal összefüggő szolgáltatás útján jelennek meg, továbbá a sajtótermékhez fűzött komment azért sem tartozik a törvény 1 § (4) bekezdésében foglalt kivételek közé, mert egy sajtótermékhez fűzött komment nem minősülhet magánközlésnek.⁴⁴ Az idézett döntéshez hasonlós a Fővárosi Törvényszék azon érve, amely szerint adott esetben a komment egy gazdasági tevékenység körében írt cikkhez párosul, amelynek az olvasók legalább akkora (hanem nagyobb) figyelmet

³⁹ Kommenthatározat 42. bekezdés

⁴⁰ Klein Tamás: A tárhelyszolgáltató „omnipotens” felelőssége mint alkotmányjogi problematika. In: *Koltay András – Török Bernát (Szerk.): Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején* 3., Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2016, 359. o.

⁴¹ U.o. 360. o.

⁴² A törvény az értelmező rendelkezések között külön pontot szentelt a magánjellegű közlések fogalmának (2. § m.) pont), amelyben a magánjellegű kommunikáció közlésének eszközét az eljáró személy által használt elektronikus levelezés vagy azzal egyenértékű, egyéni közlésre alkalmas kommunikációs eszközben korlátozta. A törvény 2007-ben történt módosítása során a fogalmat az 1. § (4) pontjába helyezve, e megkötés nélkül már általános jelleggel fogalmazza meg az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás igénybevételét, mint feltételt. A magánjellegű közlés definíciójának lényegi tartalma azonban nem változott, csupán praktikus szempontok vezettek az egyszerűsítéshez.

⁴³ Az Elker törvény 1. § (4) bekezdéséhez fűzött indokolás.

⁴⁴ Fővárosi Ítéltábla Pf. 20.631/2016/5. Complex Jogtár

szentelnek, amely által a kommentelés a gazdasági tevékenység részét képezi, ezért nem minősülhet magánjellegű közlésnek.⁴⁵

5.2. A közvetítő szolgáltató felelősségének újszerű megközelítése

A judikatúra továbbra is tartja magát azon álláspontjához, hogy a kommentek tekintetében meg kell különböztetni a közvetítő és a tárhelyszolgáltatókat. 2014 után a bíróságok észrevehetően nagyobb hangsúlyt fektetnek ezen kijelentésük Elker törvény általi megalapozásának, amelyhez az EKI, valamint az Európai Unió Bíróságának (továbbiakban: „EUB”) esetjogát hívják segítségül.⁴⁶

A Fővárosi Ítéltábla az EKI bevonásával jutott arra a következtetésre, hogy az alperesi internetes sajtótermék az Elker törvény hatálya alá tartozik, mivel az adott szolgáltatás technikai oldala megfeleltethető az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás törvényi fogalmának.⁴⁷ Problémát talán az „ellenszolgáltatás fejében” kitétel okozhat. Az Elker törvényben foglalt fogalom, az EKI és az EUB esetjogát összevetve a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás törvényi feltételei megvalósulhatnak abban az esetben is, ha nem a szolgáltatás igénybe vevője fizet a szolgáltatásért, hanem a díjazásra a weboldalon biztosított reklámokból származó bevételből kerül sor.⁴⁸

A bíróságok próbálnak alkalmazkodni (amennyiben nem utasítják el teljes mértékben) a kommenthatározatban foglaltakhoz. Hitelt adva az Alkotmánybíróság kommentek mibenlétével kapcsolatos véleményének, a bíróság szerint analógia útján alkalmazhatóvá válnak az Elker törvény közvetítő szolgáltatóra vonatkozó mentesülési szabályai, hiszen a közlésére információs társadalommal összefüggő szolgáltatás igénybevételével került sor. A bíróság szerint indokolatlan lenne a szigorúbb felelősségi szabályok alkalmazása pusztán azért, mert a szolgáltató a törvény hatályán kívül eső tartalmat közvetít.⁴⁹ Az „ellenszolgáltatás” értelmezésével kapcsolatos fenti álláspont kapcsán felvetődik a kérdés: milyen alapon oldható fel ez a probléma például egy olyan blog vagy honlap esetén, ahol a gazdasági jelleg nem kimutatható?⁵⁰ A feldolgozott ítéletek között nem talákoztunk olyan esettel, ahol egy weblap vagy blog esetén ezen szempont vizsgálata relevanciával bírt volna. Amennyiben az adott szolgáltató tevékenységének elemzése során arra jutottak a bíróságok, hogy a szolgáltató az adott jogsértő tartalom tekintetében passzív és pusztán technikai tevékenységet fejtett ki, akkor felelőssége a közvetítő szolgáltatókra vonatkozó enyhébb szabályok mentén került megítélésre.⁵¹

A közvetítő szolgáltatók felelősségének mentesülése tekintetében eddig egységesnek mondható álláspontot látszik megkérdőjelezni a Kúria azon érveléséből levonható következtetés, amely szerint nem feltétlenül jelenti a sajtótermékhez fűzött olvasói hozzászólás tekintetében a sajtótermék mentesülését (törvényi feltételek fennállása esetén) annak közvetítő szolgáltatóként történő minősítése. A bíróság szerint ugyanis az alperesi sajtótermék esetén olyan szorosban kapcsolódnak egymáshoz az eredeti cikk és a kommentek, hogy ezzel megkérdőjeleződik annak ténye, hogy alperes tevékenysége kimerül az elektronikus felület biztosításában.⁵² A Kúria végül adós maradt annak kimondásával, hogy ezáltal tartalomszolgáltatónak

⁴⁵ Fővárosi Törvényszék 25.P.22.268/2013/43. Complex Jogtár

⁴⁶ Ezen tendencia mögött véleményünk szerint szerepet játszik az EJEB azon észrevétele is, amely szerint a Kúria elmulasztotta annak részletes indokolását, hogy a kérelmezők miért nem minősülnek közvetítőszolgáltatóknak, és ebben milyen szerepe van az EKI-vel való együttes értelmezésnek.

⁴⁷ Elker törvény 2. § f.) pont: „*Információs társadalommal összefüggő szolgáltatás: elektronikus úton, távollevők részére, rendszerint ellenszolgáltatás fejében nyújtott szolgáltatás, amelyhez a szolgáltatás igénybe vevője egyedileg fér hozzá;*”

⁴⁸ Ebből következik, hogy jelen érvelés a blogok tekintetében nem helytálló.

⁴⁹ Győri Ítéltábla Pf.20.083/2014. bíróság.hu

⁵⁰ Az Smtv.-ben kritériumként megfogalmazott gazdasági szolgáltatás értelmezéséből következik, hogy nem beszélhetünk gazdasági jellegű szolgáltatásról az olyan információs társadalommal összefüggő szolgáltatások esetén, amely csupán a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlását valósítja meg, de tényleges nyereségre nem törekszik. In: *Koltay András – Mayer Annamária – Nyakas Levente – Pogácsás Anett: A médiaszolgáltatás és a sajtótermék fogalma az új magyar médiaszabályozásban*, <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20114sz/06.pdf>, (2017.12.12.) 76-77. o.

⁵¹ Példaként említhető: Fővárosi Törvényszék P.21195/2016/9. vagy Fővárosi Ítéltábla Pf. 20.136/2017/4. számú ítéletei, Complex Jogtár

⁵² Kúria Pfv.IV.21.051/2016/5. Complex Jogtár

minősíti-e a sajtóterméket a kommentek vonatkozásában is. Érvelése arra enged következtetni, hogy sajtótermék esetén a feltételek fennállása nem elegendő annak közvetítő szolgáltatóként történő minősítésre.

Levonható tehát a konklúzió, hogy a bíróságok döntései mögött azon szándék húzódik meg, hogy továbbra is a próbálják a közvetítő szolgáltatók korlátozott felelőssége szerint kezelni a szolgáltatókat annak ellenére is, hogy az EJEB ebben nem nyújtott segítséget, az Alkotmánybíróság pedig akadályokat gördített elé.

A konzekvens gyakorlat ellenére a mai napig akadnak olyan ítéletek, amelyek megkérdőjelezik a harmadik személy hozzászólásai tekintetében az üzemeltető közvetítő szolgáltató mivoltát. A Fővárosi Törvényszék ugyanis a kommentek tekintetében is megállapította a sajtótermék az Elker törvény 7. § (1) bekezdése szerinti objektív felelősségét arra hivatkozással, hogy a sajtótermék tette lehetővé a jogsértő komment közzétételét.⁵³ Véleményünk szerint ennek kijelentése (tekintettel a sok éve meglévő koherens bírói gyakorlatra) nem helytálló, és már a 2014 előtti bírói gyakorlat szerint is meghaladottá vált.

5.3. A kommentek tartalmának elemzése

Nem egy esetben talákoztunk olyan ítélettel, amelyben a bíróság az EJEB döntését akként értelmezte, hogy a kommentek tartalmáért való szerkesztői felelősség csupán a gyűlölködő vagy durván jogsértő tartalmak kiszűrésére irányul, és ezen kívül egyéb szempont további vizsgálatára szükségtelen.⁵⁴

A fenténél kevésbé szélsőséges álláspontot tükröz a Fővárosi Törvényszék ítélete, amely szerint a gyűlöletkeltésre alkalmas, erőszakra uszító, vagy nyíltan rasszista közlés mindenképpen jogsértést valósít meg, és pont ebben látja annak jelentőségét, hogy a szolgáltató mikor távolította el a jogsértő tartalmat, illetve alkalmazott-e moderálást.⁵⁵

A fenti példák is mutatják, hogy a bíróságok által a felelősség megítélése során az EJEB ítéletének hatására közel olyan súllyal esik latba a kommentek tartalmi vizsgálata, mint annak ténye, hogy az alperes közvetítő szolgáltatónak minősül-e. Véleményünk szerint ez a tendencia a kommentekért való felelősség tekintetében kedvező lépésnek minősül, amennyiben mellőzhetőek az olyan „szélsőséges”, a kérdést sommásan elintézni kívánt ítéletek, amelyek csupán ezen szempont alapján döntenek a felelősség kérdéséről.

5.4. A moderálás, mint jogi paradoxon

A 2014-et megelőző bírói gyakorlat logikáját követve elmondható, hogy a moderálás ténye a közlés tudatosságát erősíti, ezáltal a felelősség alól magát kimenteni vágyó szolgáltató pozícióját gyengíti. Az Alkotmánybíróság a moderálás jelentőségét ignorálva állapította meg a szolgáltató felelősségét. Az EJEB azonban úgy tekint a moderálás tényére, mint a jogsértés megelőzésére tett szolgáltatói erőfeszítésre. Napjaink judikatúrájában ezen álláspontok párhuzamosan vannak jelen, ezzel okozva további bizonytalanságot az amúgy sem egyöntetű, megannyi tisztázatlan fogalomtól szenvedő bírói gyakorlatban.

Az EJEB álláspontjával összecseng az a szemléletmód, amely szerint a moderálás a szolgáltató jogsértő tartalmak kiszűrésére tett erőfeszítésének tekinthető, ezért nem értékelhető annak hátrányára, főként, hogy erre jogszabályi szinten megfogalmazott kötelezettség sem terheli.⁵⁶ Az utólagos moderálás sem minősül aktív magatartásnak, ugyanis az egyes kommentek tartalmára nincs befolyással, csupán a tartalom eltávolításáról gondoskodik.⁵⁷

Abban egyetértenek a bíróságok, hogy a moderálástól független felelősség megállapítása a közvetítő

⁵³ Fővárosi Törvényszék P. 24.224/2015/12. Complex Jogtár

⁵⁴ Fővárosi Törvényszék P.24.871/2016/8. Complex Jogtár

⁵⁵ Példaként említhető a Fővárosi Törvényszék P.21.195/2016/9. számú vagy a Kúria Pfv.IV.21.051/2016/5. számú ítélete, Complex Jogtár

⁵⁶ Fővárosi Törvényszék P.21.195/2016/9. Complex Jogtár

⁵⁷ Fővárosi Ítéletábrla Pf.20.631/2016/5. Complex Jogtár

szolgáltatók ellehetetlenülését vonná maga után, ugyanis a feltételekhez kötött mentesülésük lehetőségét hiúsítaná meg, cenzúrára készítette a szolgáltatókat.⁵⁸ Továbbá azt is felismerték, milyen lehetetlen feladatot jelent az összes jogsértő komment kiszűrése, ennek ellenére a moderálás megítélése továbbra sem mondható egységesnek.

Előfordulnak ugyanis olyan esetek, ahol a moderálás tényét még mindig alperes hátrányára értékelve, azon az alapon állapították meg az alperesi szolgáltató felelősségét, hogy az utólagos moderálás ellenére nem törölte a jogsértő hozzászólásokat, ezáltal azok közzététele tudatos döntés eredménye volt.⁵⁹

Érdekes helyzetet teremt, amikor a kommentelésre kizárólag a sajtótermékhez vagy bloghoz kapcsolódó Facebookon keresztül nyílik lehetőség az oldalba ágyazott modulon keresztül. A bírói gyakorlat ugyanis abban viszont egységesnek mutatkozik, hogy a Facebook profil fenntartója, működtetője már önmagában a sértő hozzászólások közzétételével jogsértést követ el, függetlenül az arról való tudomásszerzéstől.⁶⁰ A bírói gyakorlat szerencsére felismerte, hogy a közösségi oldalakkal kapcsolatban alkalmazott álláspont nem tartható abban az esetben, ha egy, akár több ezer követővel rendelkező tartalomszolgáltató Facebook oldalán megvalósuló jogsértésről van szó. Erre a példa a Pécsi Ítéltábla azon ítélete, amelyben kimondta, hogy a tartalomszolgáltató mentesül a felelősség alól abban az esetben, ha a Facebook oldalán megjelentetett tartalomhoz fűzött hozzászólást az érintett kifogása esetén haladéktalanul eltávolítja.⁶¹

A 2014 előtti és napjaink bírói gyakorlatának vizsgálata alapján a következőket állapíthatjuk meg: Az Alkotmánybíróság határozatát követően a moderálás egy paradox helyzetet eredményez a szolgáltatókra nézve, ugyanis a moderálás alkalmazásakor az egyszerre lehet előnyös és hátrányos a szolgáltatóra nézve, a moderálás előnyként vagy hátrányként történő minősítése egyedül a vizsgáló szubjektív ítéletén múlik.

6. Összegzés, konklúzió

A kommentekért való felelősség kérdésének – alkotmányjogi szempontokat mellőző – megközelítése során arra a következtetésre jutottunk, hogy a bíróságok ennyi év után sem mozognak magabiztosan az internetes tömegkommunikációval együtt járó fogalmak világában, amely bizonytalan joggyakorlatot eredményez. Elsősorban ennek következtében az online sajtó esetén észrevehető a cikkekhez való közvetlen hozzászólás lehetőségének megszüntetése, vagy annak egyéb alternatív megoldásokkal történő helyettesítése.

Mindenképp előremutató tendenciaként értékelhető, hogy az EJEB döntésének hatására a kommentek tartalom szerinti vizsgálata legalább akkora jelentőséggel bír, mint a honlap üzemeltetőjének minősítése. Ennek hozományaként a súlyos jogsértésnek nem minősülő véleményeket tartalmazó kommentek tekintetében mentesülhetnek a felelősség alól azon honlapok üzemeltetői, akiket a bíróság (többnyire tévesen) tartalomszolgáltatóként aposztrofál. Szintén kedvező prognózist jelez az egységesítésre való törekvés, amely az ítéletek nagy részében az Elker törvény hatályának pontosabb, azonos szempontok szerinti vizsgálatában realizálódik.

Kritikaként említhető azonban, hogy olyan lényeges kérdésekben sincs egységes álláspont, amelynek megítélése nem kizárólag egy-egy konkrét eset tükrében dönthető el. Ilyen a moderálást alkalmazó vagy azt elmulasztó szolgáltatók felelőssége közötti különbségek jogi értékelésének, vagy a komment minősítésének kérdése. Ezek olyan szempontok, amelyek döntő jelentőségűek a felelősség megállapítása során, ezért véleményünk szerint szükséges lenne ezek egységes megítélése a Kúria vagy az Alkotmánybíróság szintjén is.

Az online keretek sajátosságai miatt nem indokolt jelentős jogszabályi szintű rendezés, amely jelen formájában megfelelő keretet jelent a merev szabályokat nem tűrő internet világában. Meglátásunk szerint indokolt módosítás csupán a „notice and take down” rendszer tárhelyszolgáltatókra történő kiterjesztése lenne, hogy ennek alkalmazása ne csupán analógia útján legyen megvalósítható.

⁵⁸ Győri Ítéltábla Pf.20.083/2014/1. Complex Jogtár

⁵⁹ Kaposvári Törvényszék P. 21.238/2015/20. Complex Jogtár

⁶⁰ BH 2016. 330. Complex Jogtár

⁶¹ BDT 2017. 3675

A bírói gyakorlat tendenciájának vizsgálatát követően mindennek ellenére pozitívan tekintünk a jövő felé, ugyanis biztos pontot jelenthet a kommentek tartalom szerinti vizsgálata, amely kevesebb bizonytalanságot rejt magában, mint az online fogalmak entrópiájában történő eligazodás igénye.

Felhasznált irodalom:

Bartóki-Gönczy Balázs: A tárhelyszolgáltatók felelőssége a jogsértő tartalmakért – különös tekintettel a francia bíróságok gyakorlatára, *Iustum Aequum Salutare* VII. 2011. 3. szám, 125-142.o.

Bartóki-Gönczy Balázs – Pogácsás Anett: A médiaszolgáltatásnak nem minősülő internetes tartalmak szabályozása. In: Koltay András – Nyakas Levente (Szerk.): *Magyar és európai médiajog*, Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2015, 635-670. o.

Kiss Tibor: Elmélet és gyakorlat diszharmóniája a sajtójog területén, *Infokommunikáció és jog*, 2006. 2. szám, 62-69. o.

Klein Tamás: A tárhelyszolgáltató „omnipotens” felelőssége mint alkotmányjogi problematika. In: Koltay András – Török Bernát (Szerk.): *Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején* 3., Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2016, 349-374. o.

Klein Tamás: Adalékok az online diskurzusok szabályozási kérdéseire. In: Koltay András – Török Bernát (Szerk.): *Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején* 4., Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2017, 149-186. o.

Kőhidi Ákos: A jogsértő tartalommal szembeni jogi eszközrendszer. In: Koltay András – Török Bernát (Szerk.): *Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején* 3., Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2016, 375-402. o.

Koltay András – Mayer Annamária – Pogácsás Anett: A médiatartalom-szolgáltatások meghatározása és differenciálása a szabályozásban. In: Koltay András – Nyakas Levente (Szerk.): *Magyar és európai médiajog*, Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2015, 530-551. o.

Koltay András: A médiatartalmak közzététel előtti korlátozásának lehetőségei: engedélyezés, regisztráció, cenzúra, végzések. *Iustum Aequum Salutare*. X. 2014. 1. szám 71-95. o.

Koltay András – Mayer Annamária – Nyakas Levente – Pogácsás Anett: A médiaszolgáltatás és a sajtótermék fogalma az új magyar médiaszabályozásban, <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20114sz/06.pdf>, (2017.12.12.) 71-101. o.